

Grappa

reizen | Vijf dagen carnaval in Venetië
tafelen | Zalig zuurdesembrood
DOSSIER | periodiek beleggen | Niet alles in één keer
spraakmaker | Marleen Temmerman

Clëntenmagazine van KBC-Premium Banking | nr. 18 | oktober 2016

uw geld & uw leven

WIN
9x2
viptickets voor
de wereldbeker
veldrijden

Bart Moeyaert

RUST ROEST

"Ik probeer mezelf voortdurend wakker te houden."

“Ik omring me zoveel mogelijk met schoonheid”

Een carrière voor de klas, zo had zijn vader het uitgestippeld. Maar Bart Moeyaert (52) werd fulltime schrijver, voor jong en ouder. Zoveel boeken later blik hij terug en kijkt hij vooruit. “Hou jezelf wakker, snuif af en toe frisse lucht op, vind jezelf opnieuw uit.”

TEKST: SAM DE KEGEL | BEELD: MARCO MERTENS

Leven

"Steeds vaker stel ik me de vraag: waar word ik echt gelukkig van? Ik ga op zoek naar schoonheid. Dat kan een zeezicht zijn met twee bomen en geen mensen. Of een mooi schilderij. Maar ik omring me ook met lelijkheid. Als je het één niet kent, ken je het ander niet. Ik heb heel lang willen voldoen aan de verwachtingen van anderen en voelde me verantwoordelijk voor het geluk van de mensen rondom mij. Schrappen, die handel. Onlangs ging ik een weekje naar Rhodos en verbleef in een hotel onderaan een berg. In de hotelgids stond: wandel zeker die berg op. Ik ben niet aan de tocht begonnen. Vroeger dacht ik dat ik dan de wereld niet had gezien. Nu weet ik: ik ben erop geweest, in mijn hoofd. Ont-moeten: dat is voor mij luxe."

Een café in de schaduw van de Vlaamse Opera, hartje Antwerpen. Bart Moeyaert begroet me minzaam, met die fel geborstelde wenkbrauwen, eeuwige twinkel in de ogen en zachte stem die mensen vanzelf rustig maakt. Antwerpen is intussen een ouwe bekende, maar toen hij na zijn studies Brussel inruilde voor de sinjorenstad, kende hij er nauwelijks een levende ziel. Zijn stadsdichterschap in 2003 veranderde veel, ook hemzelf en zijn visie op literatuur. Woord werd vlees. "Jarenlang zei ik tegen mezelf: 'Schrijvers hebben geen macht, het zijn maar letters op papier.' Maar door de kracht en impact van de stadsgedichten besepte ik voor het eerst hoe mensen troost kunnen putten uit poëzie, of kwaad worden. Ik werd fysiek aangeklampt door een moeder met twee kinderen die me bedankte voor een gedicht, maar werd evenzeer uitgescholden voor lafaard."

Bruggeling Bart Moeyaert debuteerde als negentienjarige, met het autobiografische *Duet met valse noten*. De boeken, het toneelwerk en de poëzie van Bart Moeyaert worden sinds zijn debuut in 1983 door lezers van alle leeftijden ontdekt en gesmaakt. Tot zijn meest bekende titels behoren *Blote handen*, *Het is de liefde die we niet begrijpen*, *Broere*, *De Schepping* en de poëziebundel *Verzamel de liefde*. Zijn oeuvre wordt door critici poëtisch, filmisch en zintuiglijk genoemd. De boeken zijn vaak bekroond in binnen- en buitenland en werden vertaald in meer dan twintig talen, met Duitsland op kop.

Ooit liet je je ontvallen: 'Ik ben geen schrijver geworden, ik was altijd al schrijver.' Kwam het besef zo vroeg?

"Nee. Zoiets kan je pas later zeggen, als je terugblijkt, maar nu weet ik dat ik al bezig was met letters toen ik nog niet kon schrijven. Daarna volgden opstellen en gedichtjes. Op mijn veertiende schreef ik mijn eerste novelle, maar ik debuteerde officieel in 1983 met *Duet met valse noten*. Ik stuurde het op naar uitgeverijen en na zes maanden kreeg ik reactie. Ik schrok: 'Ah, nu ben ik dus schrijver.' Maar ook dan wist ik nog niet of ik fulltime schrijver zou worden, ik schreef gewoon graag. De wereld was nog veel te groot, en ik liep er verbaasd in rond."

Hoe keken je ouders naar je schrijversaspiraties?

"Mijn moeder was huisvrouw en zorgde voor ons. Mijn vader maakte carrière in het onderwijs, onderwijzen zat in zijn bloedbaan. Als onderwijzer bouw je aan de toekomst, samen met je leerlingen, redeneerde hij. Hij vond dat ik ook leraar moest worden, zelfs nadat mijn eerste boek al was verschenen. Ik wou vooral verhalen vertellen in beelden, bijvoorbeeld via televisie. Ik droomde van een opleiding aan het RITS in Brussel. Mijn vader maakte een duidelijke afspraak: 'Voltooi eerst je opleiding regentaat Nederlands-Duits-geschiedenis, en daarna mag je zelf kiezen wat je gaat doen.'"

Was er sprake van een vader-zoonclash?

(ontwijkt de vraag) "Ik studeerde slecht op het college. In het vijfde middelbaar wisselde ik naar de kunsthumaniora in Gent, waar ik op mijn plek zat. Ik ontdekte dat ik kon tekenen, ik wou graag iets in de kunsten doen. Maar eerst mijn regentaat, dus. Ik studeerde af met onderscheiding. Mijn moeder was apetrots, maar bij het

diner waarop mijn vader mij trakteerde, haalde hij een enveloppe uit zijn zak. Ik kon starten als leraar Nederlands op een school in Torhout ...”

Hij had jouw weg al uitgestippeld.

“Klopt. Ik heb hem vriendelijk de enveloppe teruggegeven en gezegd: ‘Neen, we hadden een afspraak.’ Toen volgde de vader-zoonclash. Toen hij op zijn 89e verhuisde naar een serviceflat vonden we massa’s krantenartikelen over mij of over mijn boeken, die hij becommentarieerd had. Daaruit bleek dat hij apetrots was, maar hij kon dat niet uitspreken. Hij heeft me altijd uitgedaagd rond mijn schrijverschap en stelde kritische vragen over hoe en waarom ik schreef. Dat heeft me op de proef gesteld, ook op een goeie manier.”

Wanneer besloot je om fulltime zelfstandig schrijver te worden?

“Pas in 1995. Daarvoor werkte ik freelance als eindredacteur voor Top Magazine, een tijdschrift voor jongeren. Dat hield op te bestaan en ik kreeg de kans om voor een ander tijdschrift te werken binnen dezelfde mediagroep. Ik zei neen en de directeur antwoordde: ‘Dan nemen we hier afscheid, maar je zult me nog dankbaar zijn.’ Nadien heeft hij ongelooflijk gelijk gekregen. Ik heb nog een halfjaar getwijfeld, tot ik besepte: ‘Ofwel ga ik opnieuw werk zoeken, ofwel word ik fulltime schrijver.’ ▶

“Ik behoor tot alle genres en geen enkel genre, dat is tegelijk mijn sterkte en mijn zwakte.”

“Door de kracht van de stadsgedichten beseftte ik voor het eerst hoe mensen troost kunnen putten uit poëzie, of kwaad worden.”

Gelukkig kreeg ik meteen de taak om de 15 000 vragen voor de juniorversie van Trivial Pursuit te maken, een langlopende opdracht. Financieel was het echter niet gemakkelijk, als fulltime schrijver. Zwarte sneeuw heb ik niet gezien, maar regelmatig bekreep me het gevoel dat ik het niet zou redden.”

Als schrijver komen de inkomsten uit boeken grotendeels nadien, een jaar na uitgave ...

“Veel mensen bekijken zich daarop. Dat merk ik bij lezingen op scholen of in bibliotheken. Jongeren vragen me hoeveel ik verdien; je ziet de dollartekens al in hun ogen. Ik laat ze dan raden hoeveel ik overhoud aan een boek. Dan krijg je totaal verkeerde inschattingen. Ik heb een hele periode gewerkt zonder subsidies of werkbeurzen. Dan leer je spaarzaam met centen omgaan. Ook toen ik later werkbeurzen kreeg toegekend door het Vlaams Fonds voor de Letteren, redeneerde ik: ‘Het geld dat ik nu krijg, is voor volgend jaar, of voor als me iets overkomt.’”

Je bent de jongste uit een gezin met zeven jongens. Wijlen mijn schoonvader zei ooit: in een groot gezin leer je sneller de waarde van geld kennen. Herkenbaar?

“Ja. We kwamen allemaal snel na elkaar. Heel vaak droeg ik de kleren van mijn broers, of een lange broek werd een korte broek. Ik stelde mij daar geen vragen over, tot de puberteit kwam en ik het gevoel kreeg dat ik wou meedraaien met de rest. Mijn moeder beheerde het maandbudget. Als je een jeans nodig had, bijvoorbeeld, gaf ze je een bepaald bedrag, en daarmee moest je het dan doen. Het frustrerende was dat je het merk dat toen ‘in’ was, net niet kon betalen. We waren ons ook snel bewust van geld, omdat zo goed als elke broer tamelijk vroeg een vakantiejob aannam. Ik heb in een reisbureau gewerkt en als conducteur bij de spoorwegen, op de nachttreinen.”

En nu? Leid je de ‘nv Moeyaert’ door nauwlettend de balans in het oog te houden om winst te maken, of als een puur artistiek project waarbij je vooral mooie boeken wilt nalaten?

(lacht) “Eerst en vooral: het is geen nv. Ik bekijk mijn balans, maar het is een voetnoot onder de voetnoten. Al mag je het artistieke ook niet groter maken dan het werkelijk is. Wees bewust van wat je kunt. Koester je talent, maar maak het ook niet groter dan het is. De ontdekking dat mensen iets hebben aan wat ik schrijf, is bij mij ongelooflijk laat gekomen. Vind jezelf niet te belangrijk, loop niet naast je schoenen, prentte ik mezelf altijd in. Ik heb heel lang niet meegedaan aan spelletjes op televisie, of interviews gegeven over mijn lievelingskleur en -eten. Tot ik beseftte dat ik mezelf moe en ongelukkig maakte door Kunstenaars te imiteren. De Kunstenaar, met hoofdletter dus, bij wie de muze op de vensterbank komt zitten en die met inspiratie een Kunstwerk creëert, dat heb ik altijd een vreemde gedachtegang gevonden. Inspiratie komt niet vanzelf, het draait vooral om hard werken en volharding. Ik zet me een beetje af tegen de ‘The Voice’-cultuur: in negen weken word je een popster, maar dat kan eigenlijk niet. Vijftien jaar geleden zei Madonna bij de lancering van haar nieuwe cd in een interview: ‘Je moet jezelf telkens opnieuw uitvinden, iemand zijn. Haar woorden maakten indruk op mij. Ontwikkel ik me nog wel genoeg, vroeg

ik me af. Ik heb toen ook voor het eerst een website gelanceerd, als visitekaartje voor de buitenwereld. Sindsdien probeer ik aan mijn lezers voelbaar te maken waarvoor ik sta, welke muziek en boeken ik mooi vind, wat schoonheid voor mij betekent.”

Hoe vind jij jezelf opnieuw uit?

“Ik probeer mezelf voortdurend wakker te houden. Als ik steeds weer dezelfde antwoorden geef in interviews, zeg ik: ‘Denk eens dieper na.’ Of ik ga op zoek naar andere, frisse lucht, zoals nu, door gedurende tweeënhalve jaar iets helemaal anders te doen. Dan zie je weer helder wat je wel en niet meer wilt doen, of wat je ongeloflijk hebt gemist de voorbije jaren.”

In 2014 werd je door het Vlaams Fonds voor de Letteren en het Nederlands Letterenfonds aangesteld als intendant voor gastland Vlaanderen & Nederland op de Frankfurter Buchmesse, die plaatsvindt van 18 tot 23 oktober dit jaar. Waarom kozen ze jou?

“Ik stond bovenaan hun lijstje omdat ik al meer dan twintig jaar naar ‘s werelds grootste boekenbeurs ga, op eigen kracht en kosten, en ze dus heel goed ken. Maar ook omdat ik Duits spreek en thuis ben in Duitsland. Ik treed er al jarenlang op tijdens literaire festivals, geef lezingen. Maar ook en vooral omdat ik overal en nergens bij hoor. Ik behoor tot alle genres en geen enkel genre, dat is tegelijk mijn sterkte en mijn zwakte. Veel mensen schrikken dat ik dit doe, omdat ik zogezegd *ne stillen* ben, maar ik doe hetzelfde wat ik vroeger al deed: ik vertel een verhaal, en ik moet x aantal mensen meekrijgen in dat verhaal. Daarvoor moet je vooral het vertrouwen van mensen winnen.”

Wat doet een intendant of artistiek directeur allemaal?

“Ongeloflijk vaak vergaderen met mogelijke partners en mensen die zouden kunnen meewerken. Tweeënhalve jaar geleden heb ik een plan uitgewerkt met een centraal thema. Ik wou starten vanuit eenvoud, omdat de doorsneebezoeker het meteen moet begrijpen. Vlaanderen, Nederland en zelfs Duitsland delen de zee: dat leek me een mooie startmetafoer. Daar heb ik 17 woorden aan toegevoegd als pilaren waar je een verhaal op kunt bouwen. Als intendant moet je de grondtoon van het thema goed bewaken. 70 schrijvers gaan naar Frankfurt. Samen met de medewerkers uit mijn team maakten we een selectie, op basis van een aantal regels. Als je bijvoorbeeld een Duitse vertaling hebt die vorig jaar of dit jaar verschenen is, heb je iets concreets om over te praten. Naast gevestigde namen kozen we bewust voor een groot aantal nieuwe en piepjonge namen. Een oudgediende heeft veel te vertellen, maar de jonge garde vertelt het anders, heeft het net iets meer over de hartenklop van deze tijd.”

Wat ga je daarna doen, om het zwarte gat te vermijden?

“Eerst wou ik een tijdje weggaan en afstand nemen van alles: een lange reis of in Normandië in een huisje gaan zitten. Maar vrienden zegden me: ‘Zorg ervoor dat je een plan hebt tegen 24 oktober, of het zwarte gat gaapt. Ik ga dus meteen lezingen aannemen in het buitenland. Vanaf 24 oktober ben ik opnieuw schrijver.”

Geld

Denkt Bart Moeyaert bewust na over zijn ‘marktwaarde’? “Neen, ik vind dat bullshit. Hoeveel lezers heb ik? Ik zou het niet weten, ook al heb ik x aantal volgers op Facebook. Twee weken geleden kreeg ik de vraag om twee uur te presenteren in een Nederlands radioprogramma. Er was geen honorarium voor, maar ik heb er enorm van genoten. Ik leefde lange tijd samen met een partner die me vertelde hoe je kon beleggen of investeren, maar ik zei: ‘Da’s allemaal goed, laat mij maar in mijn werkkamer schrijven.’ Pas later ben ik bewust gaan nadenken over hoe ik mijn pensioen voorbereid of hoe ik het statuut van zelfstandige het best invul. Boeken en boekhouden zijn twee totaal verschillende werelden. Je hebt nu eenmaal lettermensen en cijfermensen.”